

Зіновій МАТИСЯКЕВИЧ
(Інститут народного господарства,
Тернопіль, Україна)

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК І БОЙКІВЩИНА

Мав рацію Іван Франко, вказуючи, що В.Гнатюк був “феноменально щасливий збирач усякого етнографічного матеріалу, якому з наших давніших збирачів, мабуть, не дорівнював ні один”. І, справді, все, чим займався визначний вчений, здійснено на найвищому фаховому рівні, просякнуте синівською любов’ю до рідного краю.

Бойківщина в дослідженнях В.Гнатюка займає третє місце після Поділля і Гуцульщини. Але й тут проявився багатограний талант неперевершеного збирача скарбів народних. Вперше В.Гнатюк відвідав села Хітар, Лавочне, Волосянку (Сколівський район Львівської області), Новоселицю, Голятин, Сойми (Міжгірський район Закарпатської області) в 1895 році. Синтезуючи зібраний багатющий етнографічно-філологічний матеріал, В.Гнатюк дав аргументовану відсіч тим вченим, які намагалися знайти прірву між бойками галицькими і закарпатськими, наголошуючи, що ніякої різниці між ними він “ніяк не міг доглянути”, більше того, іх “мова як наша, з маленькими відмінами”.

Вдруге В.Гнатюк побував на Сколівщині 1896 року. Був він у Верховинському краї і в інші роки. Цікавило вченого все в житті бойків, що супроводжувало їх від колиски і до смерті: народні пісні, оповідання і казки, анекdoti і приказки, вся гама їхньої духовної і матеріальної культури. Його вразила убога іжа горян. Висловлюючи стурбованість з цього приводу, він побоюувався, що може загинути прекрасна, жива гілка українського народу.

Щасливою і надзвичайно плідною виявилася дружба В.Гнатюка з відомим галицьким етнографом Михайлом Зубрицьким, гімназійним товаришем І.Франка, священиком із села Мшанець (Старосамбірського району Львівської області). У Г.Дем’яна збереглися 19 листів В.Гнатюка до М.Зубрицького. Власне завдяки М.Зубрицькому, В.Гнатюк обрав бойківське село Мшанець об’єктом своєї тривалої і вельми плідної етнографічної діяльності. Хворий, ледве пересовуючись, вчений-патріот працював до знемоги, Вінком його досліджень на Бойківщині були збірники оригінальних казок, оповідань, віднайдений середньовічний рукописний Хітарський збірник, написаний українською народною мовою з виразними бойківськими діалектизмами.

Із листів В.Гнатюка до М.Зубрицького ми довідуємося також про гуманізм великого вченого, чуйність у взаєминах зблизькими та знайомими. В.Гнатюк як секретар НТШ докладав немало зусиль для підготовки і фінансування знаменитої етнографічної експедиції на Бойківщину, яка відбулася в 1904 році при безпосередній участі І.Франка.

Як бачимо, бойківська етнографічно-фольклорна спадщина В.Гнатюка - вагомий внесок вченого у вітчизняну науку.